

Leven zonder leven

Christophe Verhellen

Eerste uitgave: juli 2018

Coverontwerp: Christophe Verhellen

Coverillustratie: Created by Freepik

Auteursfoto: Anouk Oosterlynck

© 2018 Christophe Verhellen

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze opgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in welke vorm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

ISBN: 978 94 021 7737 4

ISBN E-book: 978 94 021 7720 6

De puzzel

HOOFDSTUK 1: ALLE STUKJES IN EEN DOOSJE	7
DE AANZET	10
JAN	13
MARIE	15
MARK EN LIEVEN	20
JAN OVER ANDRÉ	26
MARIE	30
MARK EN LIEVEN	35
JAN	41
MARIE	45
JAN OVER ANDRÉ	49
MARK EN LIEVEN	54
MARIE	63
ANDRÉ	72
MARIE	76
JAN OVER MARK EN LIEVEN	80
ANDRÉ	87
MARK EN LIEVEN	91
MARIE	99
JAN	106
MARK EN LIEVEN	109
MARIE	117
JAN	119
ANDRÉ EN LIEVEN	123
MARIE	134
MARK EN LIEVEN	139
HOOFDSTUK 2: DE HANDLEIDING	149
HOOFDSTUK 3: DE PUZZEL PAST	207
HOOFDSTUK 4: DE LAATSTE STUKJES	257
<i>NAWOORD</i>	277
<i>DE AUTEUR</i>	279

Alois en Klara zijn smoor op elkaar. Alois is meer dan 20 jaar ouder dan Klara, maar dat deert hen niet. Ze leven in een klein huisje, rijk zijn ze allesbehalve. Klara werkt thuis, Alois is klerk bij de gemeente. Maar ze zijn gelukkig. En dat laten ze ook aan elkaar blijken.

Er gaat geen dag voorbij zonder dat ze vrijen. Alois was al twee keer eerder getrouwd, maar de seks was nog nooit zo goed als met Klara. Elke avond gaan ze volledig in elkaar op, en het gebeurt –meer wel dan niet- dat ze 's morgens, vooraleer Alois naar het gemeentehuis vertrekt, nog eens van elkaars liefde genieten. Waarna Alois als een voldaan en gelukkig man aan zijn andere dagtaak kan beginnen.

Hoofdstuk 1: alle stukjes in een doosje

12 juli 2017. Een zomerochtend zoals je die alleen in België kan vinden. Fris, zwaarbewolkt en een zachte regen die maar niet wil ophouden. Het dorpsplein, waar gisteravond nog volop de Vlaamse feestdag werd gevierd, ligt er troosteloos bij. De lege bierbekers op de tafels buiten de tent hebben zich ondertussen alweer half gevuld met het regenwater, de Vlaamse vlaggetjes aan de tent hangen er bij alsof ze net gewassen zijn, en enkele dappere duiven doen zich tegoed aan de etensresten die op de grond gevallen zijn.

Uit een transistorradiootje op de toeg van de feesttent klinkt zachtjes “De pastorale” van Nicole en Hugo. Op de grond emmers confetti, omgevallen tafels en stoelen, een deel van de guirlandes die gisteren nog in het dak van de tent hingen en hier en daar een verloren kledingstuk. Daartussen, nog half verdwaasd, twee dames met stofjas en borstel die de sporen van de vorige nacht proberen uit te wissen.

Het dorp ontwaakte net met een kater en zal nooit meer zijn wat het ooit was...

De aanzet

“Je t’aime...”

“Moi non plus!”

“Kindje maken?”

“Ach, zotteke!”

In de tent op het dorpsplein zijn de feestvierders net aan het slown wanneer het lijk wordt gevonden. Als bij toeval. Twee jonge meisjes die in het geniep een sigaretje willen opsteken in het portaal van de kerk, merken in de gloed van het vlammetje van hun aansteker het bebloede lichaam op de trappen van de kerk op. Een ijzingwekkende schreeuw en een volkstoeloop...

Het lichaam ligt gekronkeld en gebroken op de treden van de kerk, het gezicht van de man vertrokken, de ogen nog wijd open en gevuld met afschuw, alsof hij net voor zijn dood de duivel zélf recht in de ogen heeft gekeken. De armen zijn op de rug gebonden, de onderbenen net onder de knieën gebroken, en in een rare hoek onder de bovenbenen terechtgekomen. Het hemd van de levenloze man is brutaal opengescheurd en in de borstkas is een grote, bloedende swastika gekerfd, tot diep in het lichaam. De lichte motregen die anderhalf uur eerder is beginnen te vallen en wat verkoeling bracht na een bloedhete 11de juli, vergezelt het bloed ondertussen in een rood riviertje dat tussen de kasseien van het kerkplein stilaan zijn bedding begint te vinden. In de mond van het slachtoffer een geel stukje stof.

“Iedereen achteruit”, snauwt de rechercheur het ondertussen massaal toegestroomde publiek toe, terwijl hij het bekende

blauwwitte lint rond de plaats delict aanbrengt, daarbij gebruikmakend van de deurklinken van de kerk, en de aangeplante boompjes die het kerkplein nog maar recent sieren.

“Hmm. Wij moeten ons werk doen”, valt zijn collega hem bij. “Veel zal er nu toch niet meer gefeest worden, vrees ik. Dus ga maar allemaal naar huis. Trouwens, het is al na middernacht, 11 juli is voorbij”.

“En zet die muziek stil in die tent”, brult zijn collega boven de speakers uit. “Wat een lawaai, jongens! En trouwens, dit is geen moment om nog te slouwen en elkaars lichamen te betasten, of nog erger, om te staan muilen en plein public. Het feestje is afgelopen. Zet die plaat af!”

De twee rechercheurs trekken hun latex handschoenen aan en knielen bij het bebloede lijk. Terwijl nummer 1 zijn sigaar uitdrukt op de stoepstenen –kwestie van het “bewijsmateriaal” niet te contamineren-, haalt nummer twee een plastic zakje en een pincet uit zijn tas.

“Hmm. Dit ziet er niet fraai uit”.

“Die is duidelijk niet per ongeluk aan zijn einde gekomen”, vult nummer twee aan.

“Hmm. Het heeft veel weg van een rituele moord”.

“Extreem rechts, het zou me niets verbazen. Die swastika ligt er niet om”.

“Maar waarom? En vooral, waarom hij?”

“Mocht ik dat weten, we zouden hier niet staan, hé”.

“Hmm”.

Nummer twee buigt zich naar het hoofd toe, neemt het gele stukje stof met zijn pincet van tussen de ondertussen al half opgesteven kaken van het slachtoffer, legt het op het plastic zakje en vouwt het heel voorzichtig open.

“Een Jodenster. Kan het nog duidelijker?”

“Hmm. Nee, niet echt. Maar waarom moet je iemand zo toetakelen als je hem vermoordt? Een simpele steek met een

scherp voorwerp doet de job toch ook? Ik vraag me echt af waarmee hij omgebracht is. Een mes lijkt me onwaarschijnlijk. Of het zou al een heel bot moeten geweest zijn. Kijk maar naar de randen van de wonde. Die is niet met een mooi fileermes van bij de slager opengesneden. Het vel lijkt echt opengereten met iets bots. Waarschijnlijk zag de buik van een mammoet er zo uit toen de holbewoners indertijd hun prooi opensneden met hun stenen werktuigen”.

“Zelfs de wonde toe drukken om het bloeden te stoppen had hier niet geholpen. Het bloed zou er sowieso tussengegust zijn. Dit overleef je niet. Het was echt wel de bedoeling om te doden. Mét voorbedachte rade”.

“ Hmm, nog maar eens een spelletje ‘Cluedo’. Het lijkt hebben we al. Maar wie is de moordenaar, en wat is het moordwapen?”

“Ik ben de moordenaar en dit is het moordwapen”, klinkt het ineens achter hun rug.

De twee rechercheurs draaien zich om...

Jan

Ons dorp heeft al een heel lange geschiedenis. De eerste vermeldingen van de dorpsnaam dateren al van in de 10de eeuw, in een akte aan het kapittel van Sint Donaas in Brugge. Van dan af aan stonden we regelmatig in het spreekwoordelijke nieuws. In de 14de eeuw waren de Britten hier, in de 16de eeuw werden we overspoeld door de Geuzen en in de 17de eeuw was het de beurt aan de Spanjaarden. En dan natuurlijk, het grootste drama van al, de Eerste Wereldoorlog, de Grote Oorlog, die de gemeente -en trouwens de hele streek- overhoop haalde...

Laat ik mezelf eerst eens voorstellen. Ik ben Jan, ook bekend als meester Jan, maar de meesten noemen mij Jeanke. We wonen hier vrij dicht bij de Franse grens, en dat hoor je niet alleen in de namen, maar ook in ons dialect. Vandaar dus ook “Jeanke”.

Nogal wat Franse woorden zijn vervlaamst en worden dagdagelijks gebruikt. Zo heten onze wortelen hier ‘karoten’ en eten we hier geen peperkoek, maar ‘pennepisse’, van het Franse pain d’épices.

Ik ben 55 jaar oud en onderwijzer in de plaatselijke school. Zélf heb ik geen kinderen, ik ben zelfs niet getrouwd. Niet dat ik niet wilde, maar het is er nooit van gekomen. De paar relaties die ik heb gehad bleken nooit te lukken. Of ze vond me té goed voor haar (wat een excuus!), of mijn salaris was te laag, of ik was niet katholiek genoeg. Enfin, er was wel altijd iets. En dus heb ik het maar opgegeven en ben ik alleen gaan wonen. In het begin was dat wel moeilijk, zo alleen en met al die vrije tijd, maar ik begon me al snel te engageren in het verenigingsleven van het dorp. Ik bood me aan als trainer bij de voetbal, ik werd lid van het

gemeentelijke feestcomité, en ik stichtte een wandelclub. Maar daarnaast had ik ook nog heel veel tijd voor mijn grote passie: de geschiedenis van onze streek. En door die interesse hou ik mij dus ook –en vooral- bezig met het zoeken naar antwoorden op heel wat onbeantwoorde vragen die hier in het dorp stilzwijgend gesteld worden. Onbeantwoorde vragen over ons verleden.

Veel van wat volgt heb ik zelf meegemaakt, maar nog veel meer is ‘van horen zeggen’. En dat maakt het er niet gemakkelijker op. Er wordt hier in het dorp veel in raadsels gesproken, alsof iedereen, en zeker de ouderen, bang zijn dat het verleden hen zal komen halen. Veel van wat geweten is wordt niet uitgesproken, veel van wat wordt verteld is omhuld door een dikke mist. Ik probeer er mijn weg in te vinden, maar het is niet gemakkelijk. Mijn bijdrage aan dit boek –want dat is het toch, nee?- probeert een zo objectief mogelijk beeld te geven van de gebeurtenissen en hun verbanden. Want die gebeurtenissen, en die verbanden, kunnen een belangrijke rol gaan spelen in het begrijpen van het hele verhaal. Sta mij dus toe zo nu en dan eens tussen te komen, en wat ideeën op te werpen, denkplaatjes te formuleren of retorische vragen te stellen. Zonder mij te moeien met de essentie van de verhaallijn, natuurlijk.

De Grote Oorlog dus. De streek werd verscheurd door de frontlinie. Aan de ene kant de Duitsers, aan de andere kant de Britten, de Canadezen en de andere geallieerden. Ons dorp lag voor de grootste tijd van de oorlog aan de kant van de Duitsers...

Marie

20 december 1917. Winter aan het front. De ‘Grote Oorlog’ zit al jarenlang muurvast. De opmars van het Duitse leger, dat België in augustus 1914 was binnengevallen, was sinds de Slag bij Ieper in november van dat jaar afgestopt en vastgelopen. En zo ontstond er een stellingenoorlog, waarin beide partijen zich ingroeven om jarenlang te vechten voor enkele meters vijandelijke grond. Eind 1916, na 2,5 jaar oorlog, wilden de Duitsers vredesonderhandelingen opstarten, maar die werden door Frankrijk en Engeland afgewezen.

En nu is het ondertussen 20 december van het gezegende jaar 1917. Er wordt geen meter opgeschoven. Hier en daar een bombardement of een ontploffende mijn, zo nu en dan een wanhoopsdaad van een regiment. Drie jaar oorlog heeft duidelijk zijn tol geëist. Niet alleen in de levens en de hoofden van de mensen, ook in het uitzicht van de streek. Het landschap is herschapen in een puinhoop. De ooit zo mooi glooiende heuvels die de grensstreek tussen België en Frankrijk bepalen, dragen de littekens van de vele bombardementen en worden als door snijwonden uiteengereten door de vele loopgraven aan beide kanten van het front. Bomen en struiken zijn neergehaald ter versterking van de stellingen, of zijn gesneuveld door het zware geschut en liggen er nu bij als gevallen soldaten. De meeste huizen staan nog recht, maar zijn allang verlaten wegens het grote gevaar voor eigen leven van de bewoners.

Ook aan het front zélf is de moraal ver zoek. De loopgraven zijn koud en smerig, ratten verspreiden epidemieën, soldaten zijn

ziek. Van de kou, maar ook van heimwee naar hun huis, hun familie. Elk jaar rond kerstmis is het wat kalmer aan het front, en dan is er -te veel- tijd om na te denken. Om na te denken over de oorlog, om na te denken over het zinloos geweld, en zich misschien nog -heel ver weg- te herinneren waarom die oorlog ook al weer begonnen is. Tja, waarom ook al weer? Maar ook om na te denken over de familie, de geliefden, de liefde...

1917 was dan ook een hevig jaar geweest. Vooral rond Ieper en Passendale was er zwaar gevochten geweest, met veel slachtoffers aan beide zijden. In het midden van de zomer hadden de Britten beslist een ultiem offensief op te zetten om de Duitsers de genadeslag toe te brengen. Maar veel had het allemaal niet uitgehaald. Noch de Britse slag om Langemark, noch de Australische aanval bij Tyne Cot, noch de slag bij Passendale behaalden het verhoopte resultaat. Integendeel, alles bleef muurvast zitten, het dorpje Passendale werd herschapen tot niet meer dan een rode vlek in de modder. In een half jaar tijd verloren beide strijdende partijen samen bijna een half miljoen soldaten, gesneuveld of gekwetst en voor het leven getekend. De terreinwinst? Amper acht kilometer. De soldaten snakten naar het einde van de oorlog. Geen haat meer, maar liefde!

En tussen al die miserie, tussen al dat geweld, gaat het leven aan beide kanten van de grens, én aan beide kanten van het front gewoon door, zo goed en zo kwaad als het maar kan. De burgers moeten verder met hun leven om te overleven, hoe moeilijk dat gezien de omstandigheden ook is. Maar de plaatselijke eeuwenoude filosofie helpt hen er door heen: “t è wa da ’t è”, het is wat het is...

Marie is een beeldschoon, 16-jarig meisje uit het Noordfranse Armentières, een klein stadje net over de Frans-Belgische grens, niet ver van Ieper. Eén meter 70 pure schoonheid, een kort zwart

kopje haar, helblauwe ogen waarin menig jonge man al verdronken is, en een gezonde boerenblos op haar volle wangen. Volle wangetjes die putjes krijgen als ze glimlacht, en die dan in perfecte harmonie komen met het kuiltje in haar kin. Sinds kort zijn ook haar borstjes tot hun volle wasdom gekomen, waardoor de “jongemannen met plannen” van de verdrinkingsdood in haar ogen zullen ontsnappen, maar hun ondergang tegemoet zullen treden in de heuvelzone die zich uitstrekt tussen de één en anderhalve meter boven Marie haar voetjes.

Naar school gaan zit er al lang niet meer in voor Marie. Niet alleen is het oorlog, maar meisjes van haar leeftijd horen niet meer op de schoolbanken. Meisjes van haar leeftijd helpen in het huishouden. Ze doen de was en de plas, ze zorgen voor de jongere broertjes en zusjes, ze koken en nog zoveel meer. Meisjes van haar leeftijd proberen een inkomen te vergaren. Ze gaan poetsen bij de rijke mensen van de stad, ze doen boodschappen voor de burens, ze gaan helpen bij de plaatselijke middenstand. Meisjes van haar leeftijd zijn geen meisjes meer, het zijn jonge vrouwen!

En zo gebeurt het ook met Marie. Ze helpt haar moeder, ze kookt, ze gaat naar de wekelijkse markt. En als goed en vroom katholiek meisje gaat ze ook elke week trouw naar de mis. Met andere woorden, Marie is een doodgewoon meisje uit Armentières, een doodgewoon meisje dat opgroeit tussen andere doodgewone meisjes, een doodgewoon meisje zoals je er zovelen vindt in Frankrijk, een doodgewoon meisje dat doet wat zowat elk 16-jarig meisje doet in 1917.

“Marie, tu veut gagner un peu d’argent pour ta famille?”

De vraag komt totaal onverwacht. Ze heeft nog maar net plaatsgenomen in de biechtstoel, als het luikje opengaat, en ze door het raster tussen haar en de biechtvader probeert te piepen om te zien wie haar zonet aansprak. Ze had verwacht dat meneer

pastoor meteen met zijn litanie zou beginnen, maar in plaats daarvan hoort ze een andere stem. Een stem die ze kent, maar niet direct kan thuiswijzen.

“Wie ben je?” fluistert ze.

“Dat speelt voorlopig geen rol. Ik kan je nu niets zeggen”, antwoordt de stem onrustig. “Wat is je antwoord? Wil je graag wat extra verdienen?”

“Ik wil eerst weten wie je bent. Ik ga niet zomaar iedereen vertrouwen. Het is oorlog, weet je”.

“De pastoor vertrouw je toch ook, als hij in de biechtstoel zit?”

“Maar dat is meneer pastoor. Ik weet wie dat is, en ik weet dat ik hem kan vertrouwen”.

“Zegt een jong meisje in de fleur van haar leven”, lacht de stem stiller. “Weet je Marie, het is gemakkelijk verdiend geld. Denk er even over na. Ik wacht hier morgen in dezelfde stoel, op hetzelfde uur”.

“Maar..”.

Het luikje wordt abrupt dichtgeschoven...

Marie blijft onthutst achter. Door het spleetje tussen de gordijntjes van de biechtstoel vangt ze nog net een glimp op van de persoon die aan de andere kant van het rastertje had gezeten. Maar veel heeft ze er niet aan, want nog voor hij het gestoelte heeft verlaten heeft de man de kap van zijn cape al over zijn hoofd getrokken.

Wie is die man? Van waar ken ik die stem? En vooral, waarom had meneer pastoor er zo op aangedrongen dat ik nog eens kwam biechten? Hij had haar gezegd dat het al weer een hele tijd geleden was! Maar zo lang was Allerzielen nu toch ook niet geleden? En zoveel zonden had ze nu toch ook niet begaan? Toch niet dat ze zich zou kunnen herinneren. Alleen dat ene kleine dingetje. Maar dat kon meneer pastoor nu toch niet weten? En toch had hij er op gestaan dat ze dringend zou komen biechten. Als vroom katholiek meisje had ze dan maar een half

uurtje eerder haar zondagse kleren aangetrokken –ze ging nooit naar de kerk in haar doordeweekse kledij uit respect voor Onze-Lieve-Heer-, had ze haar fiets uit het schuurtje naast het huis gehaald, en was ze naar de Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hartkerk gefietst. De kerk had tijdens de oorlogsjaren al wat afgezien, maar stond nog altijd recht, en de zware, eikenhouten biechtstoelen met de wijnrode velours gordijnen deden nog steeds hun werk: het afzonderen van de boetedoener (de biechter) en van de verlosser (de pastoor). En net in die afzondering was ze verrast geweest. Het was niet de vrome intimiteit met meneer pastoor geworden, maar de confrontatie met een vreemde stem, met een vreemd accent. En toch kende ze die stem van ergens! En nu staat ze weer naast haar fiets op de Place de la Republique, compleet in de war. “Tu veut gagner un peu d’argent pour ta famille?”, had de stem gevraagd. Tuurlijk wilde ze dat! Het is niet dat ze rijkelijk konden leven, en elk stukje extra inkomen was meer dan welkom! “Ik wacht hier morgen in dezelfde stoel, op hetzelfde uur”, dat had hij ook gezegd. Eigenaardig. Heel eigenaardig. En verdacht. Heel verdacht. Maar aan de andere kant, meneer pastoor had deze ontmoeting geregeld, dat is zeker. Dus zal het wel oké zijn, niet? Morgen, zelfde stoel, zelfde tijd...

Mark en Lieven

“...en ware het niet van de Duitsers, het zou een schone streek zijn”, lacht Lieven, terwijl hij zijn lege glas op tafel zet.

“Allez, Lieven niet overdrijven! Zo erg was het nu toch ook niet? Ze waren toch vriendelijk?” zegt An gespeeld verontwaardigd.

“Nog iemand iets drinken?”

“Awel, voor mij nog een Leffe. Omdat je zo aandringt, Anneke!” grapt Mark.

“Enfin, we zijn hier niet om over de wintersport te praten of over den Duits te klagen. Wat gaan we dit jaar doen? Iemand een idee?”

De eerste vergadering van de “Vlaamse Vrienden” van het gezegende jaar 2017 was bij dezen geopend.

De “Vlaamse Vrienden” was een tiental jaren geleden, op een niet al te nuchtere zaterdagavond op café, opgericht door Mark Van Steenkiste en Lieven De Clerck.

“Lieven, heb je het gehoord, jong? De Vlaamse regering geeft geld als je iets organiseert voor 11 juli. Je kan tot 250 euro krijgen. Zou dat niets voor ons zijn? Daar kunnen we heel wat Leffes van kopen”.

En sindsdien hadden ze jaar na jaar de subsidie opgevraagd, en effectief elk jaar iets georganiseerd. Elk jaar iets beter, elk jaar iets groter. De verwachtingen van de dorpsbewoners waren dus opnieuw hooggespannen...

Mark en Lieven, twee late dertigers, kennen elkaar al zolang hun geheugen hen dat toeliet. Lieven is de zoon van de dorpsbakker, groot (1 meter 95), blond maar al licht kalend op zijn kruin, en

net iets te zwaar voor zijn leeftijd en gestalte. Volgens Lieven het gevolg van het sedentaire leven van zijn kantoorbaan. Maar wat zijn grote troef was, en wat hem, ondanks zijn niet al te elegante postuur, toch gegeerd maakte bij het vrouwelijke deel van de mensheid, waren zijn heldere lichtgroene ogen, waar je zo doorheen kijkt. Mark is de zoon van de beenhouwer aan de kerk. In tegenstelling tot Lieven wel afgetraind, 1 meter 85 en 72 kilo droog aan de haak, en met een donkere, weelderige bos krulhaar en al even donkere ogen. Mark en Lieven waren samen opgegroeid in dezelfde crèche bij juffrouw Jannie en haar man Guust, twee Nederlanders die een jaar of twintig geleden in het dorp waren komen wonen. Meneer Guust werkte toendertijd voor een Nederlandse uitgeverij die een vestiging in de buurt van Ieper kwam opstarten. En om zich toch ook maar wat bezig te houden was juffrouw Jannie een kinderopvang begonnen. In Nederland had ze jarenlang als kleuterjuf gewerkt, dus leek een kinderopvang haar een logische keuze. Alleen vonden een paar dorpsbewoners dat hun kinderen na een tijdje in de crèche wel met een heel rare, schrapende G begonnen te praten. Maar dat had waarschijnlijk meer met de West-Vlaamse koppigheid dan met de realiteit te maken.

De crèche had een vrij ongewone naam voor een crèche: “De Flaterfoon”. En op het raam aan de straatkant had juffrouw Jannie een heel eigenaardig instrument geschilderd. Mark en Lieven hadden, toen ze nog klein waren, nooit bij die naam stilgestaan. “De Flaterfoon”, voor hen klonk dat even goed als bijvoorbeeld “Pippeloentje”, “De Olifantjes” of “Pinokkio”. Het was pas toen ze ouder waren en ze strips van Guust Flater begonnen te lezen, dat ze de fijne humor achter de naamgeving doorhadden. Sindsdien was hun achting voor juffrouw Jannie van de crèche en haar man Guust alleen maar gestegen.

Het werd dus een crèche voor Mark en Lieven, want hun ouders hadden het overdag veel te druk met hun winkels. Zeker met de

opkomst van de grote Colruyts en Aldis van deze wereld was het leven er niet gemakkelijker op geworden voor de kleine zelfstandigen. En ondertussen nog op kinderen passen was een beetje van het goede te veel. Dus werd het de crèche...

En na de crèche de lagere school in het centrum, naast de kerk. We schrijven begin de jaren '80 en het leven was mooi. In hun herinneringen waren de zomers toen altijd zonnig, en de winters altijd koud. De ozonlaag was nog geen item, en er was er dus ook nog geen klimaatopwarming. MP3s heetten toen nog gewoon LP's en singles, een telefoon had nog een draaischijf en hing met een draad in de muur. Televisie beperkte zich tot de BRT en de buurlanden, waarbij de antenne in de juiste richting moest gedraaid worden, en de afstandsbediening waren de kinderen, die uit de zetel moesten rechtstaan om aan het toestel zelf het kanaal te veranderen of het volume te regelen. En Bart Peeters... die was enkel bekend van Bart Bannings.

Ook naar school gaan was nog anders. De klassen waren nog niet gemengd. De jongensschool was naast de kerk, de meisjesschool bij het klooster. De jongens kregen les van meesters, de meisjes van de nonnetjes. Pas jaren later, begin de jaren negentig, toen het laatste nonnetje ongemerkt haar plaats hierboven ging innemen, werden de twee schooltjes samengevoegd. Maar dat was al een hele tijd nadat Lieven en Mark hun lagere schoolcarrière hadden beëindigd.

De lagere school was ook het begin van hun gezamenlijke liefde voor sport. Meester Jan van het vierde studiejaar was trainer van de plaatselijke pre-miniemen, en elk jaar kon hij een aantal ouders overtuigen om hun kinderen naar “de voetbal” te sturen. En zo gebeurde het ook met Mark en Lieven. Elke week samen trainen, elke week samen wedstrijdje spelen, elke week doller pret, of ze nu wonnen of verloren. Maar ook onder de basketring op het speelpleintje naast het parochiecentrum zag je hen dikwijls sparren. Zelfs gewone verplaatsingen, of het nu naar

school of naar een winkel was, werden wedstrijdjjes, zowel rennend als op de fiets. En aan het begin van de zomer, simultaan met de echte ronde, organiseerden ze lokale Tour de Franceritten, inclusief gele, groene en bolletjestruien. Dit tot grote frustratie van Lieven zijn moeder, die elk jaar één van de witte T-shirts van zoonlief met een rode viltstift bewerkt zag worden.

Mark en Lieven, hun namen werden altijd samen genoemd. Zag je Mark, dan zag je ook Lieven. Waar dan ook. Niet alleen bij het sporten, maar ook op de Chiro, op school, op het speelplein. Ja, zelfs bij de kruidenier om de hoek of in de post. Als je de ene tegen een boom zag plassen, dan stond de andere er gegarandeerd naast! En in de vakantieperiodes was het eerder regel dan uitzondering dat de ene bij de andere bleef slapen, hoewel ze amper op 100 meter van elkaar vandaan woonden. Om maar te zeggen hoe close ze wel waren.

Maar toen kwam de middelbare school en gingen hun wegen uiteen. Mark moest, als zoon uit een ultraliberaal nest, naar het atheneum van Ieper. Lieven werd op internaat gestoken op het Jezuietencollege van Turnhout, meer dan 100 kilometer van het thuisfront. “Een goeie Vlaamse katholieke opleiding zal je goed doen, jongen”, had zijn vader indertijd gezegd, “en een beetje ver van huis is ook nooit slecht”. Wat zijn vader daarmee eigenlijk bedoelde was dat het hen, kleine zelfstandigen, goed zou uitkomen met het werk in de bakkerij mocht Lieven niet elke dag naar huis komen.

Mark had de tijd van zijn leven aan het atheneum, in de jaren '80 zowat het enige leersysteem waar je toendertijd eigenlijk zelf kon kiezen wat je wilde studeren. De leerplannen waren veel flexibeler dan op het college. Een gemengde school ook, met niet alleen maar jongens en meisjes, maar ook met jongeren van verschillende nationaliteiten en godsdiensten, die het vrijzinnige

atheneum verkozen boven het katholieke onderwijs, waar ze elke ochtend een gebedje ter ere van Onze-Lieve-Heer moesten afdrammen zonder er zelfs maar bij stil te staan wat ze eigenlijk aan het prevelen waren. En natuurlijk veel vrijheid. Over de middag “naar buiten gaan” werd niet als spijbelen gezien, maar als “het ontdekken van de wereld buiten de schoolmuren”. En dat ontdekken werd door Mark heel ruim en letterlijk geïnterpreteerd. In het eerste middelbaar rookte hij zijn eerste sigaretje, op zijn dertiende dronk hij zijn eerste pint in het café aan het station, en op zijn veertiende gaf hij zijn eerste voorzichtige kus.

Bij Lieven liep het anders. Elke ochtend naar de mis, voor elke les een gebedje, absoluut uitgaansverbod, en vooral: elke twee weken een weekend in het internaat. Turnhout was ver en de treintickets waren te duur om die elke week te kunnen betalen. Althans, dat was hem thuis zo verteld.

En zo kwam het dat Lieven en Mark elkaar stilaan uit het oog verloren. Lieven kwam niet meer naar het voetbal, want hij kon tijdens de week niet trainen. Mark kwam ook niet meer naar het voetbal, want hij bleef tijdens diezelfde week veel te lang hangen in de stationsbuurt van Ieper. Maar ook in de weekends dat Lieven thuis was, verwaterde het contact. Mark had ondertussen nieuwe vrienden en daartussen was geen plaats voor Lieven. Hij had het een paar keer geprobeerd, daar niet van. Zo was hij ook al eens blijven plakken op het stationsplein, maar een groot succes was dat niet. Veel te veel lawaai, veel te uitbundig en veel te veel drank. En tijdens het weekend probeerde hij al eens een fuifje uit, maar ook daar voelde hij zich niet echt welkom. Het was niet zo dat Mark hem niet bij de groep wilde betrekken, hoor! Integendeel, hij sleurde Lieven mee op de dansvloer, hij stelde Lieven voor aan enkele jonge deernes, hij daagde Lieven uit voor een wedstrijdje ad fundum. Allemaal met de beste

bedoelingen. Maar het was Lieven zijn ding niet. Helemaal zijn ding niet...

Hun levens hadden duidelijk twee verschillende sporen genomen. Voor Mark kon het niet avontuurlijk en uitdagend genoeg zijn, Lieven deed alles liever wat rustiger en meer gedisciplineerd. Zo leerde hij het ook op school. Voor Lieven was Mark duidelijk een beetje te losbandig en te onverantwoordelijk geworden, en daar voelde hij zich heel ongemakkelijk bij. Nee, Mark zijn nieuwe omgeving was niet direct Lieven zijn ding. En andere vrienden had hij niet in het dorp. De weekends waren trouwens ook te kort en te onregelmatig om daar een nieuwe vriendenkring uit te bouwen. In Turnhout voelde hij zich ondertussen prima bij zijn nieuwe kameraden. Zo nu en dan moest Lieven zelfs toegeven dat hij er naar uitkeek om tijdens het weekend gewoon op het internaat te kunnen blijven.

En zo ging de eerste helft van de jaren '90 voorbij zonder dat Mark en Lieven nog veel contact met elkaar hadden.

Jan over André

Zotte André. Zo noemden sommigen hem, hier in het dorp. Maar André was waarschijnlijk niet zijn echte naam, en zot was hij allerminst. Meestal was hij thuis of ergens in de buurt. Maar soms verdween hij voor weken of maanden, zonder dat iemand ooit wist waar hij was. Nooit vertelde hij achteraf wáár hij was geweest of wat hij had gedaan. Niemand in het dorp vroeg er ook naar. André was onderdeel van het dorpsdecor, hij wás er gewoon.

Niemand weet precies wanneer André in het dorp was komen wonen. Maar het moet ergens kort na de Tweede Wereldoorlog geweest zijn. Vroeger kan niet, want dan zou hij in de registers van de bezetter gestaan hebben. Veel later kan ook niet, want tegen 1950 was het dorp, en zijn sociaal controlesysteem, al weer zodanig hersteld dat er zeker iemand de komst van André zou opgemerkt hebben.

Zich ongemerkt in ons dorp komen vestigen kon alleen -en zou nu trouwens nog altijd alleen maar kunnen- in tijden van verwarring en ontheemding. Zoals in de periode net na de Tweede Wereldoorlog, een periode waarin het dorp overspoeld werd door vluchtelingen die elk terug naar hun eigen kant van de grens wilden, op zoek naar hun familie en hun verleden. Alleen in zulke periode kan iemand zich vrij anoniem bewegen, in ons dorp.

Het was dus pas een paar jaren na de Tweede Wereldoorlog dat de dorpsbewoners zich eindelijk bewust waren van de paar

vluchtelingen die niet verder waren gegaan, maar die waren blijven plakken in de buurt van “de schreve”, zoals de grens tussen Vlaanderen en Frans Vlaanderen in deze streek wordt genoemd. Zo was er de Amerikaanse soldaat David Goldberg, die op één of andere manier in ons dorp beland was, en die na de oorlog had beslist dat hij bij Simonneke van de beenhouwer moest blijven. Er was ook Yvonne Duchateau, die samen met haar twee kinderen vanuit Frankrijk over de Leie was gevlucht en opgevangen werd door pastoor Lesage. En aangezien Yvonne na de oorlog dan al een paar jaar werkte voor meneer pastoor, vond die laatste dat hij haar niet kon terugsturen naar Frankrijk. Dus bleven Yvonne en haar ondertussen drie kinderen ook in het dorp wonen. Het derde kind, een zoon, werd op 14 februari, een maand of acht na haar aankomst in het dorp, geboren. Volgens een aantal boze tongen –vooral sossen- zag het kindje er toch een beetje prematuur uit met zijn 45 cm en amper twee en een halve kilo. Maar volgens de pastoor kwam dat door de ondervoeding van de moeder tijdens de zwangerschap en was het kindje wel degelijk negen maanden voldragen. Hij kreeg de naam Valentijn.

En dan was er dus André. Van alle andere inwijkelingen wisten de inwoners van het dorp heel goed, of tenminste min of meer, waar die vandaan kwamen. Maar niet van André. André was er ineens gewoon. En als de mensen heel hard nadachten, dan beseften ze dat hij er eigenlijk al een hele tijd ‘gewoon’ was. Hij zat soms in de kerk, men zag hem soms in de winkel, hij ging soms naar de kermis,...

En niemand die hem ook maar vroeg waar hij zo ineens vandaan was gekomen. Eén keer had de veldwachter het geprobeerd. Waarop André antwoordde: “Zo ineens? Hoe bedoel je, zo ineens? Ik woon hier toch al een hele tijd?”.

Waarna hij rustig weer verder stapte.

Sindsdien vroeg er ook niemand meer waar hij vandaag kwam. Hij was er, en dat was genoeg.

Hoe anoniem André zich ook door het dorp bewoog, toch viel hij op een bepaalde manier op. Hij was altijd heel correct gekleed. Hij droeg een vlinderdasje onder zijn maatpak, zijn schoenen glansden onder zijn stijfgestreeken broek, en zijn haren bleven netjes in een bles door een perfect afgemeten portie brillantine. Een fijn snorretje maakte het geheel compleet.

Als hij naar buiten ging, was dat nooit zonder zijn wandelstok en zijn Borsalino. Zomer of winter, weer of geen weer, altijd dezelfde look. En door die look was het ook heel moeilijk om een leeftijd op André te plakken. De ene schatte hem ergens eind de 20, anderen dachten eerder richting 40. Wat meteen stof tot discussie was onder de “oude vrijsters” van het dorp.

Niemand die ook wist wat André deed. Had hij een beroep? Dat zal wel, anders kon hij zich zijn look niet veroorloven. Of zat hij in louche zaken? Maar dat zou de veldwachter dan toch wel weten. Een grote erfenis misschien? Kon ook. Niemand die het wist. Het enige wat iedereen wel wist, is dat André zo nu en dan weg was. Soms zag je hem niet voor een week, soms niet voor een maand, soms langer. En net als je dacht dat hij deze keer niet zou terugkomen, was hij daar ineens weer, zonder iets te zeggen, zonder te vertellen waar hij was geweest of waar hij vandaan kwam.

Tijdens mijn speurtocht naar de achtergrond van, én tijdens mijn contacten met André, valt er iets heel eigenaardigs op dat ik met u, beste lezer, wil delen. Het is misschien maar een detail, maar voor zover ik kon achterhalen heeft André zélf nog nooit zijn eigen voornaam gebruikt. Hij stelt zichzelf altijd voor als Van Eeghem. Maar nooit voegt hij daar zijn voornaam aan toe. Uiteraard zullen sommigen in het dorp wel weten hoe hij écht heet. Sonja op de dienst bevolking van de gemeente, of Jos de factuur die zijn correspondentie onder ogen krijgt, en natuurlijk